

Karel Funk

PRAHA A JEJÍ DUCHOVNÍ STRUKTURA

Tak jako planeta působí nejsilněji, je-li ve „svém“ znamení, se kterým koreluje (Slunce ve Lvu apod.), našla Praha až po získání české samostatnosti v roce 1918, kdy se stala hlavním městem „své“ země (resp. většího slovanského území včetně Slovenska a Podkarpatské Rusi), své nejvlastnější okolí. Tehdy se po staletích nepokojů, útlaků i rozkvětu, tajemného vření a alchymického zrání – klidně posadila a ze své stolice majestátně hleděla do své kotliny, tak jako vlídná aristokratka po získání svých statků usedne pohodlně do svého křesla, aby se ujala vlády, a vyzařuje klid i tvůrčí neklid. I když období Karlova mystického budování tohoto města i Rudolfova okultního kutění (obojí mělo mohutně duchovně osvětlující síly) je minulost, cosi zde sublimovalo a i po staletích zabarvuje dění po celé kotlině.

Když zhruba před jedním stoletím procházel Rudolf Steiner Karlovým mostem, v pohnutí nad panoramatem Hradčan prohlásil, že odtud se v dálné budoucnosti zrodí zárodek budoucí slovanské kultury srdce, kdy duchovní Já prostoupí duši vědomou a vzejde odtud impuls vedoucí ke sbratření lidstva hlubším prožíváním živoucího Kristova podnětu. Ten se pak má stát kyslíkem společenského života. Je to však jen možnost a zároveň i úkol Prozřetelnosti. Nepromarníme jej? To jistě bude záležet na mnoha generacích, včetně té naší.

Na téměř stejnou oblohu, jakou vídáme my, se dívali i naši předkové před staletími. I když Praha změnila svou tvářnost, zůstala řeka a dominanty kolem ní, jako je Petřín, Hradčany či Vyšehrad. A zůstaly i paměťové stopy. Je ohromující si to uvědomit. Jaké stopy? Paprsky pravdy, ať už té exaktně vědecké nebo mystické, magické, filosofické, životní či jakékoli jiné, kterým se v Praze dařovalo od dob Karla IV., osvětlují zřetelněji další skutečnosti, které přicházejí i v novodobé historii po roce 1918. Dávné průtisky nastavují i dnes jakési morální zrcadlo. Masky jsou tu snáze rozpoznatelné, faleš je zjevněji nahá. Kolaborace byla vnímána jako kolaborace, lež jako lež, a nastávalo-li klamání a matení, vyprovokovalo pražské prostředí i protireakci touhy po světle – třeba v podobě ohně Palachova. Jako staletá lípa svou vznešenou laskavostí paralyzuje a rozpouští všechny hádky a pomluvy, pod ní vedené, tak i panorama Hradčan či Karlova mostu, po staletí skoro neměnné, jako by s duchovní převahou odhalovalo pravou povahu tu vřestění nacistů, jindy ateistickou devastaci komunistů, dnes změt' individuálních chtivostí a nadnárodně globalizovaných bujarostí a nestoudností všeho druhu.

Jako je každý člověk jedinečný, existuje i jedinečnost míst. Mohou si být v něčem podobná, ale každé má svůj vývoj. Stromy, hory, vody – vše je prostoupeno jistým druhem vědomí. Jeho nositelem je dimenze elementárních bytostí vody, vzduchu a ohně. Každý prvek přírody nese určité vědomí, vztahující se k některému z živlů, i když je to vědomí odlišné od našeho. Toto elementární vědomí působí na hmotu zevnitř, zatímco naše zvenčí. A protože existuje neviditelný kontakt mezi těmito přírodními bytostmi a

lidmi, vstřebávají i tyto bytosti něco z kultury svého území a do jisté míry jsou i dále jejími nositeli či inspirátory (ne však jedinými). Například bytosti vody mají „na starosti“ kvalitu a distribuci životní síly. Středověcí stavitelé Prahy věděli, jak zakombinovat přírodní vědomí do struktur města, zatímco my ho spíš vypuzujeme. Vody se sytí aurickými stopami krajin, kterými tekly. Tak i zprvu cinkající a pak rozvážně se valící Vltava přináší do pražské kotliny svou šumavskou přívětivost a zadumanost. Zpevňováním břehů, likvidací meandrů a vysoušením mokřadů oslabujeme krajinu v její jinové – ženské kvalitě. Tím, že se vcítíme do určité krajiny a jejích problémů, poznáme i odpovídající aspekty sebe samých a objevíme hluboko ležící vzory, které v nás mohou působit. Český král Karel to vše věděl. Ba stavěl své Nové Město podle půdorysu kříže a jako obraz nebeského Jeruzaléma. I to je kdesi zakódováno a působí to podprahově na návštěvníky. Snad jsme to ještě nestačili zničit. Mnohé je ale již poškozeno.

Když v sedmdesátých letech straničtí plánovači cynicky přeřali magistrálou Václavské náměstí a oddělili tak Národní muzeum, byl to zločin na organismu Prahy. Co si se zničilo, ochromilo. Přeřali odvěké hlavní centrum Prahy. Jako když se odsekne hlava - muzeum. Socha svatého Václava odpovídá srdci Prahy, jejímu duševnímu budhi (jiskření čisté a aktivní lásky). Václav svou obětí našeho prvního křesťanského mučedníka, hořícího láskou ke Kristu i k vlasti položil počátek k budování budhi národa. I lid k němu vzhlížel z duševní oblasti, která odpovídá budhi – tedy srdci, lásce.

Muzeum reprezentuje manas národa (čisté, vykrystalizované myšlení, osvětu): jsou tam sbírky a historické poklady vlasti jako výsledek bádání, moudrosti, systematické práce velkých hlav národa. Hned nad ním je, jaksi organicky ještě k útvaru Václavského náměstí, Český rozhlas, též sloužící manasu, tomu současnému. I ten byl odseknut od souvislosti s náměstím.

Rostoucí destrukce a roztržštěnost hodnot vlasti za totality byla stvrzena a zesílena i magistrálou přes toto dosud ucelené místo. Před tím tudy mohly táhnout demonstrace za něco lepšího, národ se zde radoval i truchlil. Václavské náměstí pulsovalo zdola až nahoru. Historické Nové Město a Královské Vinohrady přecházely do sebe plynule skrze útvar centrálního pražského náměstí. To bylo klenbovým svorníkem města.

Destrukce těchto přirozených struktur hlavního pražského centra přinesla následné škody i pro celkový ráz náměstí. Ztratilo pohostinnost a pokračuje to dál. Bonové veksláky z dob totality vystřídali dealeri s drogami. Soustředí se tu dnes směnárny, noční podniky, drahé obchody, stánky se suvenýry a kýči. Projít „Václavákem“ je pro někoho až stresující. My domácí se tomuto prostranství - středu dění svého hlavního města - vzdalujeme. Běžný život Pražanů se do této oblasti již nevrací. Prostor neoživujeme, nesyťme svou každodenní přítomností, odcizuje se nám.

Jak je to odlišné od celonárodně svorné a radostné nálady, kdy například 28. října 1918 v 11 hodin přečetli pod sochou svatého Václava Alois Jirásek a Dr. Isidor Zahradník demonstrujícímu českému lidu proklamaci vyhlášení našeho nezávislého demokratického Československa. Tehdy se právě zde poprvé objevily portréty T. G. Masaryka a české, tehdy červenobílé, a americké vlajky. Tehdy se vděčně vědělo, že Amerika stála u počátků naší novodobé svobody a samostatnosti. (Naše vlajka byla

původně bikolórou s horním pruhem bílým a spodním červeným, teprve v březnu 1920 byl přidán modrý klín Slovenska.)

Hlava a srdce, manas a budhi, odedávna sousedící a splývající, byly v centru města takto odděleny. Éterické proudění útvaru náměstí nepulsuje. Praze se nyní špatně dýchá. Atman značí v esoterice správný čin, jednání na fyzické úrovni, které vychází z vyvážené moudrosti (manasu) a lásky (budhi). Za atmanské středisko Prahy můžeme považovat Hrad včetně Svatovítské katedrály, jako centrum vládnutí, centrum činu, rozhodování, zbožnosti, harmonie lásky a moudrosti. Václavské náměstí je zrcadlově přes osu Vltavy naproti Hradčanům, obě místa jsou i skoro stejně vzdálená toku řeky. Oba břehy Vltavy – jeden se sídlem manasu (mužské kvality, moudrosti) a budhi (ženské kvality, lásky), jakožto společného předpokladu ke správnému fungování atmana (činu, jednání) na protějším břehu, jsou spojeny Karlovým mostem. Symetricky se z něho rozbíhá na jednu stranu ulice Karlova, na stranu druhou ulice Mostecká. Cosi ze života města se tu přenáší, zrcadlí. Věž Karlova mostu obsahuje symboly a jinotaje českého duchovního určení i souvislostí s kosmem.

Zdá se však, že dokud budou manas a budhi na Václavském náměstí odděleny a jejich harmonie tím narušena, ani atman - Hrad nebude dostatečně napájen zdola z Václavského náměstí rovnováhou citu a moudrosti, která by k němu měla v organismu města vzlítnat.

Když sovětští vojáci v roce 1968 rozstříleli fasádu a okna muzea, byl to vlastně útok na náš národní manas - centrum národních vědomostí, odkaz myšlení předků. To Sovětům na našem obrodném sebeuvědomování Pražského jara vadilo nejvíc. Ostatně manas se vyznačuje i plným uvědoměním si svobody, tedy opět útok na naši svobodu, v tomto případě i hmatatelný (nic na tom nemění ani to, že si muzeum jen spletili s parlamentem).

Dotvrdili to i dalším symbolickým činem: z muzea si jako odměnu za vnucenou „bratrskou pomoc“ odvezli, spíše uloupili, korunovační kočár českých králů, který zde od nepaměti stával vlevo od vchodu pod hlavním schodištěm. Už při vstupu do budovy připomínal naši státnost. Vlastně nás tím připravili o symbol naší samostatnosti a naší vlastní vlády – tak, jak to ve skutečnosti s naším národem učinili. I když tuto krádež takto hluboce sami nedomýšleli, je to charakteristické. Ve zlomových dobách, ať už tragických nebo nadějných, se odehrává mnohá symbolika (je tu cosi obdobného, jako když byla ve státním znaku královská koruna na hlavě českého lva nahrazena pěticípou hvězdou – česká svrchovanost byla nahrazena područím pod komunistickým symbolem).

Vedle muzea jakožto stánku národní vědecké svébytnosti bylo přistavěno hrůzné monstrum Národního shromáždění – totalitní podoba degenerovaného vkusu i arogantního vládnutí – zneužití manasu. Jeho pozdější využití k vysílání rádia Svobodná Evropa bylo příhodně volené jako protiváha minulému účelu - pro pomoc k získání svobody slova. Přesto však budovy v této řadě – počínaje Wilsonovým nádražím přes Státní operu, bývalý parlament a Národní muzeum jsou shora i zdola odsekнутy od organismu města nepřirozeným vedením magistrály na úkor náležitě důstojného, přátelského a přívětivého prostranství kolem nich. K významným budovám patří i

důstojný příchod s možností volného rozhledu, pohybu, odpočinku i psychického komfortu. To uspěchané Praze v centru chybí.

Kdy bude změna? Domnívám se, že to nezáleží prvořadě na rozhodnutí a financích magistrátu, jako spíš na národě, zvláště Pražanech samých. Až bude naše národní vědomí zčištěno a až si uvědomíme i své občanské možnosti a povinnosti, i ty k vlasti, tehdy snad bude dostatek niterných sil a tlaku zdola i pro rozhodování magistrátu.

Podívejme se na Bratislavu. Došlo tam totiž v oné době k čemusi podobnému. Její dávné centrum poblíž hradního areálu a kolem synagogy s trhy, se starými domy a vilami v podhradí u Dunaje, to vše bylo zbouráno. A zejména: technická dominanta nového mostu SNP s hlučnou dopravou a chvatem přetřala srdce města. Vrazila klín mezi Hrad jako symbol zemského vládnutí, činu, a duchovní centrum s trojlodním kostelem - Dómem svätého Martina - gotickou katedrálou, největší a nejvýznamnější sakrální stavbou v Bratislavě. (Se systematickou památkovou obnovou Podhradí se již začíná.) Patrně se od nás, dnešních, žádá stavět si centra harmonie v našich nitrech a spojovat vyváženě duchovnost i zemské jednání. Poprvé v dějinách nemáme žádné vnější nepřátele. Snažme se, abychom nebyli nepřáteli sobě samým.